

Europadomstolens domar — andra kvartalet 2002

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under andra kvartalet 2002 meddelat följande domar:¹

1. Podkolzina mot Lettland (dom 9.4.2002)

Fråga om rätten att kandidera i parlamentsval (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Ingrida Podkolzina, som tillhörde den ryskspråkiga minoriteten i Lettland, ställde upp som kandidat för ett politiskt parti i val till parlamentet i oktober 1998. Partiet hade till valmyndigheten överlämnat dokumentation rörande hennes kandidatur, inklusive ett intyg om att hon behärskade lettiska språket. Detta intyg hade utfärdats av en lokal avdelning av den statliga språkmyndigheten, som var underordnad justitieministeriet. Trots intyget uppsöktes hon av en inspektör som ville kontrollera hennes kunskaper i lettiska och som förde ett samtal med henne på detta språk. Inspektören frågade henne bl.a. varför hon stödde det parti för vilket hon ville kandidera. Inspektören återvände nästa dag med vittnen och begärde att hon skulle skriva en uppsats på lettiska. Ingrida Podkolzina började skriva men fann situationen så påfrestande att hon inte förmådde fullfölja uppgiften, varefter instruktören i en rapport uppgav att hon inte hade tillräckliga kunskaper i lettiska. Som en följd härav ströks hennes namn från kandidatlistan. En hänvändelse till domstol ledde inte till någon ändring.

Frågan vid Europadomstolen var om rätten till fria val enligt artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

¹ I denna artikel används följande förkortade beteckningar:

Konventionen = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

Europadomstolen = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna,

Europakommissionen = Europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna.

I artikeln refereras inte avgöranden avseende frågan om kravet i artikel 6:1 i konventionen på ett avgörande inom skälig tid har respekterats. I syfte att begränsa artikelns omfång har också vissa avgöranden som följer en etablerad praxis eller som väsentligen avser bevisfrågor endast kort omnämnts under "Övriga mål" i slutet av artikeln. Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SyJT 1995 s. 532 ff., 602 ff. och 764 ff., 1996 s. 71 ff., 368 ff., 579 ff. och 773 ff., 1997 s. 42 ff., 378 ff., 553 ff. och 756 ff., 1998 s. 16 ff., 357 ff., 573 ff. och 762 ff., 1999 s. 67 ff., 581 ff., 762 ff. och 912 ff., 2000 s. 75 ff., 359 ff., 558 ff. och 825 ff., 2001 s. 43 ff., 397 ff., 595 ff. och 806 ff. samt 2002 s. 52 ff. och 390 ff. De viktigaste av de nu refererade domarna kommer att publiceras i Europadomstolens domssamling *European Court of Human Rights, Reports of Judgments and Decisions*, men samtliga domar är redan nu tillgängliga på Internet under adress <http://www.echr.coe.int>.

Europadomstolen hade ingen invändning mot kravet på att kandidater till parlamentet skulle behärska lettiska, som var parlamentets arbetsspråk, men framhöll att ett sådant krav på språkkunskaper måste vara kringgärdat av vissa rättssäkerhetsgarantier. I detta fall hade Ingrida Podkolzina först fått ett officiellt intyg om att hon uppfyllde språkravet men trots detta underkastats ytterligare kontroll av en enda person, som inte följde någon föreskriven procedur och inte tillämpade några fastställda kriterier för bedömningen. Det var också anmärkningsvärt att inspektören hade ställt frågor om skälen till hennes politiska tillhörighet, eftersom detta inte hade något att göra med hennes språkliga kunskaper. Förfarandet garanterade inte rättvisa och rättssäkerhet, och den överprövning som skett vid domstol hade inte botat bristerna.

Europadomstolen konkluderade att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

2. Yazar, Karatas, Aksoy och Folkets arbetarparti (HEP) mot Turkiet (dom 9.4.2002)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Yazar var ordförande, Karatas vice ordförande och Aksoy generalsekreterare för ett politiskt parti, Folkets arbetarparti (HEP). Partiet upplöstes genom dom den 14 juli 1993 av Författningsdomstolen eftersom dess verksamhet ansågs kunna skada statens territoriella integritet och nationens enhet. Partiet angavs ha sökt dela den turkiska nationen i en turkisk och en kurdisk del och tillskapa två separata stater.

Europadomstolen konstaterade att de mål som HEP hade verkat för, nämligen självbestämmande och erkännande av språkliga rättigheter för kurderna, inte stred mot demokratiska principer och att det var legitimt att diskutera sådana frågor inom ramen för en fri demokratisk debatt. Det förhållandet att HEP hade kritiserat de väpnade styrkornas handlingar i deras kamp mot terrorism innebar inte att HEP kunde likställas med grupper som utövade terroristiskt våld. HEP hade inte förordat en politik som skulle undergräva ett demokratiskt styre i Turkiet och hade inte främjat eller försvarat politiskt våld. Av dessa skäl fann Europadomstolen att upplösningen av partiet inte var förenlig med föreningsfriheten i artikel 11 i konventionen.

3. Anghelescu mot Rumänien (dom 9.4.2002)

4. Vasiliu mot Rumänien (dom 21.5.2002)

5. Hodos m.fl. mot Rumänien (dom 21.5.2002)

6. Surpaceanu mot Rumänien (dom 21.5.2002)

Frågor om rätten till domstolsprövning och till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) samt till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena i dessa fyra mål gjorde vid rumänska domstolar gällande anspråk på fastigheter som hade tillhört deras familjer och som hade

nationaliserats eller konfiskerats under den kommunistiska regimen i Rumänien. De fick bifall till sin talan och förklarades genom domar som vann laga kraft vara ägare till fastigheterna i fråga. Efter någon tid vände sig generalprokuratorn till Högsta domstolen med en begäran om att de domar som meddelats till förmån för klagandena skulle upphävas på grund av att domstolarna inte varit behöriga att överpröva lagligheten av de åtgärder varigenom klagandenas anhöriga berövats sin egendom. Högsta domstolen biföll generalprokuratorns yrkanden och upphävde de lagkraftvunna domarna.

I de tre målen uppkom frågor om brott mot artikel 6:1 i konventionen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

Europadomstolen fann, under hänvisning till målet Brumarescu mot Rumänien (se SvJT 2000 s. 78 f.), att Högsta domstolen hade åsidosatt artikel 6:1 i konventionen dels genom att undanröja lagkraftvunna domar i vilka klagandenas äganderätt erkänts (rätten till en rättvis rättegång), dels genom att inta ståndpunkten att domstol inte var behörig att pröva klagandenas anspråk på att vara ägare till fastigheterna (rätten till domstolsprövning). I fallet Anghelescu hade klagandens rätt enligt artikel 6:1 dessutom åsidosatts genom att Anghelescu inte kallats till Högsta domstolens förhandling.

Europadomstolen fann vidare att Högsta domstolens beslut att upphäva lagkraftägande domar, enligt vilka klagandena var ägare till fastigheterna, innebar att klagandena berövats sin egendom, vilken övergått till staten, och att det, även om det kunde anses ha förelegat ett allmänt intresse av en sådan åtgärd, i vart fall inte hade förelegat en rimlig balans mellan detta allmänna intresse och klagandenas rätt till skydd för sin egendom. Artikel 1 hade således kränkts i de fyra fallen.

7. Cisse mot Frankrike (dom 9.4.2002)

Fråga om församlingsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Den senegalesiska kvinnan Madjiguene Cisse var ledare för en stor grupp immigranter utan uppehållstillstånd som ockuperade en kyrka i Paris från juni till augusti 1996. Ockupanterna hungerstrejkade i syfte att skapa uppmärksamhet kring de svårigheter som utlänningar utan uppehållstillstånd upplevde i Frankrike. Ockupationen avslutades med att polisen ingrep och avhyste ockupanterna. Madjiguene Cisse dömdes till straff och förbjöds att vistas i Frankrike under en tid av tre år.

Europadomstolen fann att avhysningen från kyrkan utgjorde ett ingrepp i Madjiguene Cisses församlingsfrihet, att ingreppet hade stöd i lag och att det hade det legitima syftet att upprätthålla allmän ordning. När det gällde frågan om åtgärden varit proportionerlig och därmed nödvändig i ett demokratiskt samhälle fäste Europadomstolen vikt vid att ockupationen hade pågått så länge att de hungerstrejkandes hälsotillstånd hade försämrats och de sanitära förhållandena

hade blivit svåra. Med hänsyn härtill fann Europadomstolen att polisens åtgärd att avhysa dem med våld kunde anses proportionerlig och nödvändig samt att artikel 11 i konventionen inte blivit kränkt.

8. Smokovitis m.fl. mot Grekland (dom 11.4.2002)

Frågor om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Ett antal lärare, som tjänstgjorde med tidsbegränsade kontrakt vid en teknisk skola i Pireus, väckte år 1992 talan mot skolan för att utfå forskningsbidrag. De fick bifall till sin talan vid distriktsdomstolen, varefter skolan överklagade domen. Innan deras överklagande prövades, antog parlamentet i augusti 1994 en ny lag som gjorde det klart att endast lärare med permanent anställning hade rätt till sådana forskningsbidrag. Med retroaktiv tillämpning av den nya lagen ändrade appellationsdomstolen den lägre domstolens dom och ogillade lärarnas talan.

Europadomstolen konstaterade att lärarna till följd av parlamentets ingripande och den retroaktiva tillämpningen av den nya lagen inte hade fått en rättvis rättegång och att deras rätt till respekt för sin egendom hade kränkts. Det förelåg alltså brott mot såväl artikel 6:1 i konventionen som artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

9. AEPI mot Grekland (dom 11.4.2002)

Fråga om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

AEPI, som var en förening för skydd av upphovsmäns rättigheter, vägrades i ett brottmål att intervensera som målsägande. På föreningens begäran överklagades i stället domen i målet av statsadvokaten vid Kassationsdomstolen, men hans överklagande avslogs såsom för sent inkommet.

AEPI gjorde vid Europadomstolen gällande att Kassationsdomstolen hade bestämt överklagandefristen felaktigt, vilket medfört att föreningen vägrats prövning av denna domstol.

Europadomstolen konstaterade att överklagandefristen enligt grekisk lag var 30 dagar och att fristen skulle räknas från den dag då domen meddelats såvida inte överklagandet gällde enbart rättsfrågor, i vilket fall fristen skulle räknas från den dag då domen förelåg i slutlig form. I det nu aktuella fallet hade AEPI grundat överklagandet genom statsadvokaten enbart på rättsliga argument, varför överklagandefristen bort räknas från den dag då den fullständiga domstexten förelåg. En följd härav var att överklagandet inte hade varit försenat.

Konklusionen blev att AEPI hade berövats rätten till domstolsprövning i högsta instans och att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

10. Lallement mot Frankrike (dom 11.4.2002)

Fråga om rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Lallement var lantbrukare och ägnade sig huvudsakligen åt mjölkproduktion. Flera familjemedlemmar levde av vad hans gård avkastade. Genom beslut 1993 exproprierades cirka 30 % av marken, motsvarande cirka 60 % av den mark som användes för mjölkproduktion. Expropriationsersättningen fastställdes av domstol i juli 1995.

Lallement gjorde vid Europadomstolen gällande att han genom expropriationen hade berövats sin försörjning och att expropriationsersättningen inte hade omfattat denna förlust utan endast värdet av den exproprierade marken.

Europadomstolen konstaterade att det efter expropriationen hade blivit omöjligt för Lallement att leva av den återstående marken och att han således förlorat basen för sin försörjning. Den ersättning som utgått hade inte täckt denna förlust och var därför inte proportionerlig. Europadomstolen konkluderade att artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

11. Société Anonyme Dangeville mot Frankrike (dom 16.4.2002)

Fråga om rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klaganden i detta mål var ett bolag av försäkringsmäklare som hade betalat ett visst belopp i mervärdesskatt för 1978. Enligt EG:s sjätte direktiv om mervärdesskatt, som gällde från den 1 januari 1978, skulle emellertid försäkringstransaktioner vara befriade från sådan skatt. Enligt ett nionde direktiv om mervärdesskatt, som delgavs Frankrike den 30 juni 1978, fick Frankrike uppskov med att införa det sjätte direktivet, men eftersom det nionde direktivet inte hade retroaktiv verkan, fick det sjätte direktivet anses ha gällt under mellantiden från den 1 januari till den 30 juni 1978.

Klagandebolaget begärde återbetalning av den mervärdesskatt som betalats för år 1978. Förvaltningsdomstolen, *tribunal administratif*, i Paris och därefter den högsta förvaltningsdomstolen, *Conseil d'Etat*, avslog denna begäran under hänvisning till att ett direktiv inte gällde framför en bestämmelse i inhemsk rätt.

Klagandebolaget väckte därefter en ny talan med begäran om skadestånd från staten för skada som orsakats av att det sjätte direktivet inte hade genomförts i tid i Frankrike. Bolaget hade framgång med denna talan i den administrativa appellationsdomstolen, *cour administrative d'appel*, i Paris, men inte i *Conseil d'Etat*, som fann att de skäl som föranlett att bolagets begäran om återbetalning avslagits också utgjorde hinder för utdömande av skadestånd.

Europadomstolen fann att den högsta förvaltningsdomstolens beslut hade hindrat klagandebolaget att få en återbetalning som bolaget kunnat göra anspråk på enligt gemenskapsrätten och att det därför var fråga om ett ingrepp i rätten till respekt för bolagets egendom. Detta ingrepp kunde inte rättfärdigas av det allmänna intresset, och

det förelåg också till följd av såväl vägran att erkänna klagandebolagets fordran som avsaknaden av rättsmedel för att skydda bolagets rätt till respekt för sin egendom en disproportion mellan det allmänna intresset och klagandebolagets anspråk på skydd för sina grundläggande rättigheter. Artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade således kränkts.

12. Société Colas Est m.fl. mot Frankrike (dom 16.4.2002)

Fråga om rätten till respekt för hemmet (artikel 8 i konventionen)

Klagandena i detta mål var tre vägbyggnadsbolag vilkas verksamhet blev föremål för en undersökning av konkurrensmyndigheterna. Som ett led i denna undersökning begav sig utredningsmän till bolagens lokaler där de beslagtog ett antal dokument, varefter bolagen bötfölls på grund av olagligheter.

Vid Europadomstolen gjorde bolagen gällande att husrannsakan och beslag hade genomförts utan övervakning eller restriktioner och att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för hemmet på grund härav hade kränkts.

Europadomstolen fann att artikel 8 i konventionen skyddade också ett bolags huvudkontor, avdelningskontor och verksamhetsplats. I detta fall hade utredningsmännen gett sig in i lokalerna utan något bemyndigande av domstol och utan att något polisbefäl varit närvarande. Myndigheten hade haft vida befogenheter, och det fanns inte i lag eller praxis några garantier mot missbruk. Under sådana förhållanden hade artikel 8 inte respekterats.

13. Pretty mot Storbritannien (dom 29.4.2002)

Frågor om rätten till liv (artikel 2 i konventionen), förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätten till respekt för privatlivet (artikel 8 i konventionen)

Diane Pretty led av en obotlig sjukdom i ett framskridet stadium, och hon var till följd av sjukdomen nästan helt förlamad. Hon fruktade det fortsatta sjukdomsförloppet och önskade att hennes make skulle hjälpa henne att dö och att han skulle garanteras att inte bli åtalad om han gav henne sådan hjälp. En sådan försäkran hade emellertid vägrats henne av engelska domstolar. Vid Europadomstolen klagade Diane Pretty över att denna vägran stred mot hennes konventionsrättigheter. Hon åberopade därvid särskilt rätten till liv (artikel 2 i konventionen), förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätten till respekt för privatlivet (artikel 8 i konventionen).

Europadomstolen fann att rätten till liv i artikel 2 i konventionen inte inkluderade sin motsats, nämligen rätten att dö. Rätten till liv hade alltså inte kränkts i detta fall. Inte heller kunde artikel 3 i konventionen tolkas så att staten skulle vara skyldig att acceptera handlingar avsedda att avsluta en människas liv.

När det gällde artikel 8 i konventionen ville Europadomstolen inte utesluta att förbudet för Diane Pretty att genom hjälp till självmord undvika en ovärdig och plågsam dödsprocess berörde hennes rätt till respekt för privatlivet. Förbudet i engelsk rätt mot att hjälpa en annan person att begå självmord var absolut, men praxis var flexibel när det gällde åtal och straffmätning. Förbudet kunde under sådana omständigheter inte anses oproportionerligt, och det var inte heller orimligt att i förväg vägra en person straffrihet. Det ingrepp som kunde anses föreligga i rätten till respekt för privatlivet var därför förenligt med artikel 8:2 och rätten till respekt för privatlivet hade inte blivit kränkt.

14. McVicar mot Storbritannien (dom 7.5.2002)

Frågor om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

McVicar, som var journalist, uppgav i en tidskriftsartikel att en idrottsman vid namn Christie sannolikt hade intagit prestationshöjande medel. Christie stämde McVicar, tidskriftens utgivare och förlaget för ärekränkning. Utgivaren och förlaget företrädde till en början av en advokat. Eftersom rättshjälp enligt lag inte kunde beviljas i ärekränkingsmål, försvarade McVicar sig själv under större delen av förfarandet. Vid själva rättegången var han den ende svaranden, eftersom utgivaren hade avlidit och förlaget hade blivit insolvent.

McVicar gjorde gällande att vad han skrivit i artikeln var sant. Han begärde vid rättegången att som bevisning få höra dels en annan idrottsman som hade berättat för McVicar att Christie lärt honom använda prestationshöjande medel, dels en osteopat som hade behandlat Christie. Domstolen avvisade denna bevisning dels på grund av att McVicar inte hade iakttagit vissa bevisregler, dels därför att förebringande av dessa bevis inte skulle vara rättvist mot Christie.

Juryn fann McVicar skyldig till ärekränkning. Han ålades att betala kostnaderna i målet och att inte upprepa sina anklagelser.

Den första frågan vid Europadomstolen var om det förelåg ett brott mot artikel 6:1 i konventionen på grund av att McVicar inte hade kunnat få rättshjälp. Europadomstolen hänvisade på denna punkt till att McVicar var en välutbildad och erfaren journalist och att de regler som gällde för bevisningen var klara och tydliga. Dessutom hade han till en början fått viss hjälp av den advokat som företrädde utgivaren och förlaget. Sammantaget fann Europadomstolen att McVicar hade haft en rättvis rättegång och att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

Europadomstolen hade också att pröva om McVicar genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts. Av samma skäl som i fråga om artikel 6:1 fann Europadomstolen att avsaknaden av rättshjälp och avvisandet av begärd bevisning inte innebar ett brott mot hans yttrandefrihet. Inte heller kravet på att McVicar skulle bevisa att hans anklagelser var sanna stred mot hans yttrandefrihet, och

McVicar hade först efter publiceringen på allvar sökt verifiera anklagelserna. Den inskränkning i yttrandefriheten som domen mot McVicar innebar var därför tillåten enligt artikel 10:2 i konventionen.

15. Burdov mot Ryssland (dom 7.5.2002)

Frågor om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Burdov tillerkändes genom domar från mars 1997, maj 1999 och mars 2000 vissa belopp i ersättning för skada han lidit till sin hälsa i samband med räddningsoperationer efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Domarna verkställdes emellertid inte, och som skäl uppgavs att de myndigheter som skulle utbetala ersättningen inte hade tillräckligt med pengar. Först i mars 2001 — efter det att målet anhängiggjorts vid Europadomstolen — utbetalades ersättning.

Europadomstolen konstaterade att en statlig myndighet inte kan åberopa brist på pengar som ursäkt för att inte betala en domfäst skuld. Genom att i detta fall under lång tid underlåta att betala hade de ryska myndigheterna brutit mot artikel 6:1 i konventionen och mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Det kan noteras att detta var den första dom som Europadomstolen meddelat i ett mål mot Ryssland.

16. Karatas och Sari mot Frankrike (dom 16.5.2002)

17. Goth mot Frankrike (dom 16.5.2002)

Frågor om rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen) och rätten att försvara sig genom advokat (artikel 6:3 c) i konventionen)

Det första av de två refererade fallen gällde Karatas och Sari, som var turkiska medborgare och som arresterades i Frankrike bl.a. på grund av misstanke om att de var inblandade i förberedelse till terrordåd. De frigavs mot borgen och avvek, varefter de blev föremål för internationell efterlysning. De åtalades och dömdes i sin frånvaro av brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Paris för medlemskap i en brottslig organisation till fängelsestraff, och domstolen beslöt att de skulle häktas.

Vid Europadomstolen klagade Karatas och Sari över att de inte fått överklaga de fällande domarna om de inte trädde i häkte samt över att deras advokat inte hade tillåtits att försvara dem i deras utelämnade. De ansåg att deras rättigheter enligt artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen härigenom hade kränkts.

Europadomstolen erinrade om tidigare avgöranden i vilka skyldigheten att träda i häkte som villkor för prövning av ett överklagande till Kassationsdomstolen eller någon annan domstol ansetts strida mot artikel 6 i konventionen (se fallen Poitrimol mot Frankrike, SvJT 1994 s. 354 f., Omar och Guérin mot Frankrike, SvJT 1998 s. 766 f., Khalfoui mot Frankrike, SvJT 1999 s. 88 f., och Van Pelt mot Frankrike, SvJT 2000 s. 582 f.). Det nu aktuella fallet skilde sig från de tidigare

fallen såtillvida som de tilltalade undandragit sig rättegången redan i första instans, vilken därför hållits i deras utelämnande. De hade genom att redan då hålla sig undan och bryta mot villkoren för frigivande mot borgen själva berövat sig möjligheten till en normal domstolsprövning. De hade dessutom ett rättsmedel (*"opposition"*) mot utelämnandet och rätt till en ny domstolsprövning om de inställde sig. Artikel 6:1 i konventionen hade under dessa förhållanden inte kränkts.

Däremot kunde, i enlighet med tidigare rättspraxis (se fallen Lala och Pelladoah mot Nederländerna, domar 22.9.1994, Van Geyseghem mot Belgien, SvJT 1999 s. 582 f., och Krombach mot Frankrike, SvJT 2001 s. 409), den tilltalades underlåtenhet att själv inställa sig inför domstol inte beröva honom rätten att försvara sig genom ombud. Genom att försvararen inte fått tillfälle att företräda Karatas och Saris intressen vid rättegången hade därför artikel 6:3 c) i konventionen kränkts.

I det andra här nämnda fallet hade Goth efter förhandling vid appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Versailles, vid vilken såväl han själv som hans försvarare varit närvarande, dömts till ett fängelsestraff, varefter han överklagat denna dom till Kassationsdomstolen. Appellationsdomstolen hade vägrat honom dispens från föreskriften att hans överklagande kunde prövas endast om han trädde i häkte. Eftersom han inte inställde sig för att häktas, avisade Kassationsdomstolen hans överklagande.

I detta fall följde Europadomstolen sin tidigare rättspraxis (de nämnda fallen Omar, Guérin och Khalfaoui) och fann att kravet på frihetsberövande innebar ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

18. D.G. mot Irland (dom 16.5.2002)

Frågor om förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), tillåtligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen), rätten till skadestånd för konventionsstridigt frihetsberövande (artikel 5:5 i konventionen), rätten till respekt för privatlivet (artikel 8 i konventionen) och förbudet mot diskriminering (artikel 14 i konventionen)

D.G. var en 16-årig pojke som led av en personlighetsstörning. Den 27 juni 1997 konstaterade en domstol, *High Court*, att han begått brott, att han var en fara för sig själv och andra samt att han avvikit från de institutioner där han varit placerad. Domstolen beslöt att han i avsaknad av bättre alternativ skulle vara intagen under tre veckor i ett fängelse och att försök under tiden skulle göras att finna en lämplig placering för honom. Domstolens beslut förlängdes den 18 juli och den 23 juli 1997. Den 28 juli 1997 placerades D.G. i en institution varifrån han kort därefter rymde.

Huvudfrågan i målet vid Europadomstolen var om frihetsberövandet från den 27 juni till den 28 juli 1997 var förenligt med artikel 5:1 i konventionen. Andra frågor gällde rätten enligt artikel 5:5 till skadestånd för konventionsstridigt frihetsberövande, förbudet i artikel 3

mot omänsklig eller förnedrande behandling, rätten enligt artikel 8 till respekt för privatlivet och förbudet i artikel 14 mot diskriminering.

Enligt artikel 5:1 d) i konventionen får frihetsberövande ske av underårig i syfte att denne skall undergå skyddsuppfostran. Europadomstolen erinrade om fallet *Bouamar mot Belgien* (se SvJT 1991 s. 268) och framhöll att denna typ av frihetsberövande förutsätter att den unge placeras i en lämplig institutionell miljö som uppfyller krav både på säkerhet och på uppfostran och utbildning. Under sin fängelsevistelse hade D.G. inte fått någon uppfostran eller utbildning, och inte heller kunde hans placering i fängelse ses som en interimistisk åtgärd i avbidan på att han överfördes till en lämplig institution.

Europadomstolen konkluderade att D.G. under tiden från den 27 juni till den 28 juli 1997 inte hade varit berövad friheten under förhållanden som svarade mot kraven i artikel 5:1 d) och att frihetsberövandet därför stred mot artikel 5:1 i konventionen.

Eftersom D.G. enligt irländsk lag inte haft någon rätt till ersättning för det konventionsstridiga frihetsberövandet, fann Europadomstolen att även artikel 5:5 i konventionen hade kränkts.

När det gällde påståendet att D.G. hade utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling fann Europadomstolen att hans placering i fängelse inte i och för sig kunde anses som sådan behandling, särskilt som han hade åtnjutit vissa lättnader i jämförelse med andra intagna. Inte heller hade han i fängelset, såvitt visats, behandlats på ett omänskligt eller förnedrande sätt. Han hade vid inställelser inför domstol åsatts handfängsel, eftersom han bedömts utgöra en fara för sig själv och andra, men detta kunde inte anses som ett brott mot artikel 3 i konventionen. Inte heller förelåg i något av nu nämnda hänseenden ett brott mot hans rätt enligt artikel 8 till respekt för privatlivet. Europadomstolen fann slutligen att det saknades fog för hans påståenden att han i strid med artikel 14 i konventionen hade diskriminerats i förhållande till andra underåriga på grund av att han inte placerats i en institution avsedd för underåriga och i förhållande till vuxna på grund av att dessa inte hade kunnat placeras i ett fängelse under motsvarande omständigheter.

19. Jokela mot Finland (dom 21.5.2002)

Fråga om rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var arvingar till Timo Jokela. Denne hade ägt ett markområde, varav en del exproprierats. Sedan Timo Jokela avlidit, bestämdes expropriationsersättningen till 7,50 FIM per kvadratmeter. Vid ungefär samma tidpunkt värderades marken i arvsskattehänseende till 20 FIM per kvadratmeter. Klagandena hävdade att myndigheterna hade kränkt deras rätt till respekt för sin egendom genom att värdera marken på två helt olika sätt när det gällde att betala ersättning och att ta ut skatt.

Europadomstolen framhöll att såväl expropriationen som arvsbeskattningen utgjorde ingrepp i äganderätten som för att vara förenliga med artikel 1 i första tilläggsprotokollet måste vara proportionerliga i förhållande till det syfte de var avsedda att tjäna. Europadomstolen kunde i och för sig acceptera att expropriationsersättningen stod i rimligt förhållande till värdet av marken och fann inte heller skäl att rikta någon invändning mot det sätt varpå arvsskatten bestämts.

Men, framhöll Europadomstolen, klagandena hade haft anledning räkna med att myndigheterna och domstolarna skulle vara konsekventa när de bestämde markvärdet i de båda förfarandena eller att de i vart fall skulle lämna en förklaring till att detta värde bestämts på olika sätt. I detta fall fanns det emellertid varken konsekvens eller någon förklaring till inkonsekvensen. Under sådana förhållanden hade klagandenas rätt till respekt för sin egendom i artikel 1 i första tilläggsprotokollet inte respekterats.

20. Stafford mot Storbritannien (dom 28.5.2002)

Frågor om lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen) och rätten till domstolsprövning avseende lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Stafford dömdes 1967 för mord till livstids fängelse. Han frigavs villkorligt (*"on licence"*) 1979 men återintogs i fängelse 1989. Han frigavs på nytt villkorligt i mars 1991.

I juli 1994 dömdes Stafford för checkbedrägeri till sex års fängelse, och i samband därmed återkallades beslutet om hans villkorliga frigivning. Den 1 juli 1997 skulle han normalt ha frigivits från straffet för bedrägeri, men dessförinnan fattade vederbörande minister (*"Secretary of State"*) beslut om att han skulle fortsätta att avtjäna sin livstidsdom. Han begärde vid domstol omprövning av detta beslut (*"judicial review"*) men utan framgång. Han frigavs slutligen villkorligt den 22 december 1998.

Europadomstolen fann att förlängningen av Staffords frihetsberövande efter den 1 juli 1997 inte grundades på risken att han skulle begå nya våldsbrott utan på att han kunde komma att begå brott som inte involverade våldsanvändning. Det fanns därför inte ett tillräckligt orsakssammanhang mellan den ursprungliga domen för mord och frihetsberövandet efter den 1 juli 1997, och ett sådant samband krävdes för att frihetsberövandet skulle vara förenligt med artikel 5:1 a) i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att Staffords frihetsberövande under tiden från den 1 juli 1997 till den 22 december 1998 hade grundats på ministerns beslut och att Stafford under denna tid inte hade haft möjlighet att få lagligheten av detta frihetsberövande överprövat av en domstol som var behörig att besluta om hans frigivning och som tillämpade ett förfarande med erforderliga garantier, t.ex. i fråga om

möjligheten att hålla en muntlig förhandling. Till följd härav hade även artikel 5:4 i konventionen kränkts.

21. Kingsley mot Storbritannien (dom 28.5.2002)

Frågor om opartisk domstol och rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Detta mål behandlades först av en kammare som meddelade sin dom den 7 november 2000 (se SyJT 2001 s. 64 f.). Målet hänsköts därefter till en stor kammare, som nu har fastställt den tidigare domen.

22. McShane mot Storbritannien (dom 28.5.2002)

Frågor om rätten till liv (artikel 2 i konventionen) och hinder i utövning av den enskilda klagorätten (artikel 34 i konventionen)

Dermot McShane skadades vid oroligheter i Londonderry på Nordirland. Han fördes till sjukhus, där han senare avled. Hans änka gjorde vid Europadomstolen gällande att han dödats av säkerhetsstyrkor och att det inte gjorts någon effektiv utredning om hans död. Hon ansåg vidare att hon hindrats i sina hänvändelser till Europadomstolen genom att polisen sökt initiera ett disciplinärt förfarande mot hennes advokat.

När Europadomstolen avgjorde målet, pågick vid inhemsk domstol ett civilmål som rörde statens ansvar för händelserna i fråga. Europadomstolen ansåg det under sådana förhållanden inte lämpligt att ta ställning till de faktiska omständigheterna eller till statens eventuella ansvar för Dermot McShanes död. Däremot fann Europadomstolen att utredningen om dödsfallet hade varit bristfällig i flera hänseenden. Bl.a. kunde de polismän som deltagit i utredningen inte anses oberoende av de polismän som varit inblandade i incidenten i fråga. Utredningen hade dessutom varit långsam, och det hade inte varit möjligt att tvinga en soldat som spelat en särskilt viktig roll i händelseförloppet att avge vittnesmål. Artikel 2 i konventionen hade därför kränkts såvitt gällde skyldigheten att effektivt utreda dödsfallet.

Europadomstolen konstaterade vidare att polisen på Nordirland hade i en anmälan till advokatsammanslutningen *Law Society of Northern Ireland* gjort gällande att klagandens advokat hade brutit mot sin tystnadsplikt genom att lämna ut information som sedan använts i förfarandet vid Europadomstolen. En sådan anmälan var enligt Europadomstolens mening ägnad att menligt påverka utövändet av den enskilda klagorätten och stred därför mot artikel 34 i konventionen.

23. W.F. mot Österrike (dom 30.5.2002)

24. Sailer mot Österrike (dom 6.6.2002)

Fråga om brott mot principen "ne bis in idem" (artikel 4 i protokoll 7)

W.F. och Sailer var båda inblandade i trafikolyckor. De ålades först av en administrativ myndighet bötesstraff för att de vid de aktuella tillfällena hade kört bil i onyktert tillstånd. Senare dömdes de av domstol

till böter för att de vid samma tillfällen hade orsakat kroppsskada. Frågan vid Europadomstolen var om W.F. och Sailer härigenom hade i strid med artikel 4 i protokoll 7 till Europakonventionen dömts två gånger för samma brott.

Europadomstolen hänvisade till sitt avgörande i fallet Franz Fischer mot Österrike (se SvJT 2001 s. 613 f.), där omständigheterna var likartade, och konkluderade på samma grunder att artikel 4 i protokollet inte hade respekterats.

25. Oliveira mot Nederländerna (dom 4.6.2002)

26. Landvreugd mot Nederländerna (dom 4.6.2002)

Frågor om rätten till rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll 4)

Oliveira och Landvreugd hade upprepade gånger uppträtt störande genom att använda narkotika på allmänna platser i Amsterdam. Sedan de fortsatt med detta beteende trots varningar från polisen, beslöt borgmästaren i Amsterdam att förbjuda dem att vistas inom vissa områden i staden. Förbuden grundade sig på bestämmelser i kommunallagen, enligt vilka en borgmästare i händelse av upplopp eller andra störningar av allmän ordning fick vidta de åtgärder han ansåg nödvändiga för att upprätthålla allmän ordning eller för att avvärja fara.

Frågan i målet var om de förbud som utfärdats var förenliga med rätten till rörelsefrihet i artikel 2 i protokoll 4 till konventionen och särskilt om kravet på att inskränkningar i rörelsefriheten skall vara angivna i lag var uppfyllt. Europadomstolen fann att så var fallet. De bestämmelser som borgmästaren tillämpat var visserligen allmänna till sitt innehåll, men hans tillämpning av dem hade stöd i nederländsk rättspraxis, och Oliveira och Landvreugd hade dessutom av polisen upplysts om att sådana förbud kunde komma att utfärdas. Under dessa omständigheter var förbuden i rimlig mån förutsebara och kravet på att åtgärderna skulle ha stöd i lag uppfyllt. Även i övrigt var förbuden förenliga med artikel 2 i protokoll 4.

27. Yagmurdereli mot Turkiet (dom 4.6.2002)

Frågor om oavhängig och opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen) och om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Med anledning av ett politiskt tal som Yagmurdereli hållit i Istanbul dömdes han av stats säkerhetsdomstolen i Istanbul för separatistisk propaganda till fängelse och böter. Efter en lagändring omprövades målet av denna domstol, som på nytt fann Yagmurdereli skyldig till brott bl.a. genom att han betecknat en del av det turkiska territoriet som "Kurdistan" och PKK:s terroristhandlingar som "kamp för demokrati och frihet".

Europadomstolen fann att Yagmurderelis tal visserligen hade innehållit avsnitt som syftade på motståndet mot den legitima statsmakten men att talet inte hade innefattat en uppmaning till användning av

våld eller till fiendskap eller hat. Det var vidare av betydelse att talet hade hållits vid ett möte i Istanbul, dvs. långt från konfliktområdet i sydöstra Turkiet. Europadomstolen fann därför att ingreppet i yttrandefriheten inte kunde anses ha varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle och konkluderade att artikel 10 i konventionen blivit kränkt.

Liksom i många tidigare avgöranden fann Europadomstolen vidare att statssäkerhetsdomstolen, i vilken ingick en arméofficer, inte kunde anses i ett mål av detta slag vara en oavhängig och opartisk domstol, varför även artikel 6:1 i konventionen blivit kränkt.

28. Wessels-Bergervoet mot Nederländerna (dom 4.6.2002)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

När fru Wessels-Bergervoet uppnådde 65 års ålder, erhöll hon ålderspension enligt nederländska regler. Pensionsbeloppet reducerades emellertid med 38 % på grund av att hennes make under olika perioder hade arbetat i Tyskland där han erhållit pensionsrättigheter enligt det tyska socialförsäkringssystemet.

Vid Europadomstolen klagade fru Wessels-Bergervoet över diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på hennes rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen konstaterade att pensionsbeloppet hade reducerats på grund av att fru Wessels-Bergervoet var en gift kvinna och att en gift man i en motsvarande situation inte skulle ha fått sin pension nedsatt. För en sådan olikbehandling fanns det inte någon objektiv och godtagbar grund, och det förelåg därför ett brott mot artikel 14 i konventionen i förening med artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

29. Komanicky mot Slovakien (dom 4.6.2002)

Fråga om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Komanicky yrkade vid distriktsdomstolen i Bardejov skadestånd på grund av att han avskedats från sin anställning. Vid en förhandling inför domstolen hördes vittnen trots att Komanicky inte var närvarande. Även en senare förhandling genomfördes i hans utvaro. Enligt vad Komanicky uppgivit hade han inte kallats till den första förhandlingen och han hade före den andra förhandlingen underrättat domstolen om att han inte avsåg att närvara eftersom han inte fått tillstånd att läsa akten i målet.

Som grund för sitt överklagande av distriktsdomstolens dom till regiondomstolen i Kosice hänvisade Komanicky till att distriktsdomstolen hade avgjort målet i hans frånvaro, och han begärde att få medverka i regiondomstolens behandling av målet.

Före förhandlingen i regiondomstolen skickade Komanicky ett rekommenderat brev till domstolen, i vilket han meddelade att han var sjuk. Han bifogade också ett läkarintyg. Förhandlingen genomfördes

emellertid i Komanickys frånvaro och resulterade i att den överklagade domen fastställdes.

Vid Europadomstolen klagade Komanicky över att han inte haft en rättvis rättegång.

Såvitt gällde förfarandet vid distriktsdomstolen konstaterade Europadomstolen att det fanns motstridiga uppgifter om huruvida Komanicky hade kallats till den första förhandlingen och huruvida han hade anmält laga förfall vid den andra förhandlingen. Men oavsett hur det förhöll sig med detta hade Komanicky i sitt överklagande gjort klart att han önskade delta i förhandlingarna vid regiondomstolen och det hade där varit möjligt att bota de eventuella brister som hade förelegat i den lägre instansen.

I regiondomstolen hade Komanicky anmält förfall på grund av sjukdom och insänt ett läkarintyg, men hans brev hade inte beaktats. Regiondomstolen hade avgjort målet och därvid även tagit hänsyn till en rapport som Komanicky inte fått tillfälle att kommentera. Europadomstolen konkluderade att Komanicky inte hade fått en rättvis rättegång i enlighet med artikel 6:1 i konventionen.

30. Katsaros mot Grekland (dom 6.6.2002)

Frågor om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Katsaros ägde ett markområde som blev föremål för beslut om expropriation i september 1984, och en provisorisk expropriationsersättning fastställdes i juli 1991. Sedan en tid om 18 månader förflutit utan att ersättningen betalats, fann appellationsdomstolen i Thessaloniki 1993 att expropriationsbeslutet inte längre gällde. Trots detta förblev diverse restriktioner avseende användningen av fastigheten i kraft fram till januari 1999 då Högsta förvaltningsdomstolen, på begäran av Katsaros, ålade myndigheterna att häva alla restriktioner. Detta beslut verkställdes fastän med stor försening.

Europadomstolen fann att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts på grund av myndigheternas underlåtenhet att inom rimlig tid rätta sig efter domstolsavgörandena samt att det också förelåg ett brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, eftersom Katsaros utsatts för ett olagligt ingrepp i sin äganderätt genom att hindras från att utnyttja sin fastighet efter det att domstol beslutat häva expropriationsbeslutet och restriktionerna.

31. Sadak m.fl. mot Turkiet (dom 11.6.2002)

Rätten att bli vald till den lagstiftande församlingen (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Klagande i detta mål var 13 tidigare medlemmar av det turkiska parlamentet, alla tillhörande demokratipartiet (DEP). På begäran av statsadvokaten beslöt Författningsdomstolen att upplösa DEP på grund av att vissa av partiets medlemmar hade gjort uttalanden som var ägnade

att undergräva statens integritet och nationens enhet. Författningsdomstolen upphävde i samband därmed klagandenas mandat som parlamentsledamöter.

Flertalet av klagandena dömdes av statssäkerhetsdomstolen i Ankara för separatistisk propaganda eller medlemskap i en väpnad organisation eller för att ha lämnat bistånd till en sådan organisation till varierande fängelsestraff. Kassationsdomstolen upphävde de fällande domarna för två av de dömda men fastställde dem för de övriga.

Europadomstolen konstaterade att klagandena hade berövats sina parlamentsmandat inte på grund av sina individuella politiska aktiviteter utan som en automatisk följd av att DEP upplöstes. Det rörde sig enligt Europadomstolens mening om en synnerligen sträng påföljd, som var oproportionerlig och stred mot det väsentliga innehållet i den genom artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen skyddade rätten att bli vald till den lagstiftande församlingen och att utöva sitt mandat där. Den var också oförenlig med principen att väljarna suveränt skall bestämma om den lagstiftande församlingens sammansättning. Konklusionen var att artikel 3 hade blivit kränkt.

32. Willis mot Storbritannien (dom 11.6.2002)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet) samt rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Willis var gift och hade två barn. När hans hustru blev svårt sjuk, lämnade han sitt arbete för att ta hand om henne och barnen. Sedan hustrun avlidit, ansökte han om att få samma sociala förmåner som skulle ha utgått till en änka vars man hade avlidit under motsvarande omständigheter. Han fick avslag på denna begäran.

Europadomstolen konstaterade att Willis hade fått väsentligt sämre ekonomiska förmåner än han skulle ha fått om han varit en kvinna vars man avlidit. Det fanns inte någon objektiv och godtagbar grund för denna olikhet i behandlingen av män och kvinnor, varför Europadomstolen konkluderade att artikel 14 i konventionen i förening med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

Däremot fann Europadomstolen att rätten i artikel 13 i konventionen till ett effektivt rättsmedel inte hade kränkts, eftersom denna artikel inte kräver att en lag skall kunna angripas inför en nationell myndighet på grund av bristande överensstämmelse med konventionen.

33. Anguelova mot Bulgarien (dom 13.6.2002)

Frågor om rätten till liv (artikel 2 i konventionen), förbudet mot omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen), rätten till personlig frihet (artikel 5 i konventionen) och rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Klagandens son Anguel Zabchekov var 17 år gammal när han i januari 1996 avled i polisarrest i Razgrad. Han hade arresterats för försök till stöld under den närmast föregående natten. Polisen uppgav att hans hälsotillstånd därefter hade försämrats. En läkare hade tillkallats, och Anguel Zabchekov hade förts till sjukhus, där man konstaterat att han var död.

Vid obduktion fann man att Anguel Zabchekov avlidit till följd av en skallfraktur, men det fanns två skilda utlåtanden om hur långt före dödsfallet han hade ådragit sig denna skada. Klaganden hävdade att den hade uppkommit genom misshandel medan han var i polisens förvar, medan bulgariska regeringen hävdade att den uppkommit i samband med att Anguel Zabchekov i berusat tillstånd fallit omkull innan han greps. Något åtal väcktes inte, eftersom polisen inte ansågs ha orsakat Anguel Zabchekovs död.

Europadomstolen bedömde regeringens förklaring till dödsfallet som osannolik och fann att dödsfallet haft sin orsak i skador som Anguel Zabchekov åsamkats under frihetsberövandet under omständigheter som inte blivit klarlagda. Till följd härav hade artikel 2 i konventionen kränkts.

Inte heller hade myndigheterna, sedan de märkt att Anguel Zabchekovs tillstånd försämrats, handlat med sådan skyndsamhet att de på detta stadium hade respekterat hans rätt enligt artikel 2 i konventionen. Slutligen pekade Europadomstolen på brister i utredningen om dödsfallet, vilka också innefattade en kränkning av artikel 2.

Eftersom skadorna på Anguel Zabchekovs kropp var av sådan art att de tydde på att han utsatts för omänsklig behandling och regeringen inte lämnat någon plausibel förklaring till skadorna, fann Europadomstolen att även artikel 3 i konventionen hade överträtts.

Vidare hade den första informationen till familjen om Anguel Zabchekovs död inte innehållit någon uppgift om att han hade varit berövad friheten. Hans frihetsberövande hade till en början inte heller registrerats och polisregistret hade senare på denna punkt förfalskats. Redan avsaknaden av ett skriftligt beslut om frihetsberövandet och av en korrekt registrering av detta ledde till slutsatsen att kraven i artikel 5 i konventionen inte var uppfyllda och att det förelåg ett brott mot artikel 5:1.

34. Wierzbicki mot Polen (dom 18.6.2002)

Fråga om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Wierzbicki var redaktör för en tidning som publicerade en inom inrikesministeriet upprättad lista med namn på personer som hade verkat som informatörer åt säkerhetspolisen under den kommunistiska re-

gimen i Polen. I tidningen lämnades också uppgifter om ett antal personer, bl.a. S.N., vilkas namn på ett sent stadium hade strukits från listan på grund av brist på bevis om deras verksamhet för säkerhetspolisen. Beträffande S.N. påstods emellertid i tidningen att han hade rekryterats som polisinformator under en fängelsevistelse.

S.N. väckte talan mot Wierzbicki vid domstol. Han gjorde gällande att tidningen publicerat osanna uppgifter om honom och yrkade att Wierzbicki skulle förpliktas att offentligt ta tillbaka de anklagelser som riktats mot honom. Wierzbicki bestred yrkandet och begärde att inrikesministeriet skulle åläggas att utge vissa handlingar och att vissa personer skulle höras som vittnen.

Regiondomstolen i Lodz riktade en hänvändelse till inrikesministeriet, som emellertid vägrade att utge de begärda handlingarna under hänvisning till att de var underkastade sekretess. Domstolen beslöt vidare att inte höra de begärda vittnena, eftersom dessa inte skulle kunna upplysa om huruvida S.N. faktiskt varit informatör utan endast om huruvida hans namn hade förekommit på inrikesministeriets lista. Eftersom Wierzbicki inte hade framlagt någon annan bevisning som styrkte att S.N. verkat för säkerhetspolisen, biföll domstolen S.N:s talan.

Vid Europadomstolen klagade Wierzbicki över brott mot hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

Europadomstolen konstaterade att regiondomstolen hade bifallit Wierzbickis begäran om bevisning såtillvida som den vänt sig till inrikesministeriet med en begäran om att ministeriet skulle utge vissa handlingar men att ministeriet hade vägrat att tillmötesgå denna begäran. När det gällde vittnesbevisningen hade regiondomstolen prövat Wierzbickis begäran och lämnat klara skäl för sin vägran vilken inte kunde anses präglad av godtycke. Någon brott mot artikel 6:1 i konventionen förelåg därför inte.

35. Orhan mot Turkiet (dom 18.6.2002)

Frågor om brott mot rätten till liv (artikel 2 i konventionen), förbudet mot omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen), rätten till personlig frihet (artikel 5 i konventionen), rätten till respekt för hemmet (artikel 8 i konventionen), rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen) och rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Salih Orhan klagade över att soldater hade förstört hans by och att hans två bröder och hans son hade tagits i förvar av myndigheterna och därefter försvunnit.

Europadomstolen konstaterade att Salih Orhans bröder och son, när de senast setts, hade bortförts av myndigheterna. De hade sedan inte avhörts under en period av nästan åtta år, och de måste nu antas vara döda. Ansvaret för deras död måste läggas på staten. Utredningen om de tre människors försvinnanden hade också varit bristfällig. Ar-

tikel 2 i konventionen hade därför kränkts när det gällde såväl själva dödsfallen som utredningen om försvinnandena.

Europadomstolen fann vidare att Salih Orhan hade i strid med artikel 3 i konventionen utsatts för omänsklig behandling genom att under lång tid hållas i ovisshet om vad som hänt hans nära anhöriga. Vidare hade artikel 5 kränkts genom att hans bröder och hans son varit berövade friheten utan att åtnjuta de grundläggande rättssäkerhetsgarantierna enligt denna artikel. Kränkningar förelåg också av artikel 8 i konventionen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet till följd av att Salih Orhans och hans familjs hem och egendom hade förstörts av säkerhetsstyrkorna samt av artikel 13 i konventionen på grund av att det inte funnits något effektivt rättsmedel mot kränkningarna av konventionen och tilläggsprotokollet.

36. Öneryildiz mot Turkiet (dom 18.6.2002)

Frågor om rätten till liv (artikel 2 i konventionen) och till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Öneryildiz bodde i ett slumområde nära en soptipp i närheten av Istanbul. Genom en expertutredning hade myndigheternas uppmärksamhet riktats på risken för en explosion på soptippen genom gaser som producerades av avfallet. Rapporten gav anledning till överläggningar mellan de berörda kommunerna, men innan några åtgärder vidtagits, inträffade en explosion som ledde till att Öneryildiz hus begravdes och nio medlemmar av hans familj dödades. Borgmästarna i två kommuner dömdes därefter av domstol till böter för vårdslös tjänsteutövning, och myndigheterna förpliktades att utge vissa mindre belopp i skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att myndigheterna varit eller borde ha varit medvetna om de risker som soptippen medförde och att de inte hade varnat eller informerat Öneryildiz och avrått honom från att sätta upp sitt hem i dess närhet. De hade därför inte respekterat rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen, och de straff och skadestånd som utdömts var inte tillräckliga som gottgörelse för kränkningen av artikel 2.

Europadomstolen fann vidare att myndigheterna var ansvariga för förstörelsen av Öneryildiz hus och egendom och det i detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

37. Delbec mot Frankrike (dom 18.6.2002)

38. L.R. mot Frankrike (dom 27.6.2002)

39. D.M. mot Frankrike (dom 27.6.2002)

Frågor om rätten till snabb domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Annick Delbec intogs genom administrativt beslut på en psykiatrisk anstalt. Med brev, som inkom till domstolen i Colmar den 21 april 1998, begärde hon att omedelbart bli frigiven. Eftersom domstolens

president ansåg sig jävig, beslöts den 4 maj 1998 att hennes begäran skulle prövas av domstolens vicepresident. Denne hade emellertid ännu inte fattat något beslut när Annick Delbec den 20 maj 1998 genom administrativt beslut frigavs på prov. Först den 8 juni 1998 beslöt vicepresidenten att införskaffa ett psykiatriskt utlåtande om henne, och sedan utlåtandet inkommit den 13 juli 1998, fattades den 4 augusti 1998 beslut om att Annick Delbec inte längre skulle vara berövad friheten.

Frågan i målet var om Annick Delbec åtnjutit sin rätt enligt artikel 5:4 i konventionen till snabb domstolsprövning med avseende på frihetsberövandet. Europadomstolen fann att det tagit oskäligt lång tid innan målet överlämnats till vicepresidenten och att denne varit senfärdig genom att inte förrän den 8 juni 1998 besluta att inhämta ett sakkunnigutlåtande och genom att inte besluta om frigivning förrän den 4 augusti 1998. Artikel 5:4 i konventionen hade alltså inte respekterats.

Fallet L.R. mot Frankrike var av liknande slag. L.R. hade intagits på en psykiatrisk anstalt och ansökte den 22 januari 1996 om att bli frigiven. Den 22 februari 1996 sände presidenten i domstolen ett brev till en läkare med en begäran att denne skulle underrätta L.R. om att hennes ansökan skulle prövas den 15 mars 1996. L.R. hade emellertid då varit utskriven på prov sedan den 15 februari 1996. Europadomstolen fann att det gått 24 dagar mellan hennes begäran om frigivning och hennes utskrivning på prov och konkluderade att hon inte fått sin ansökan prövad i sådan tid som krävdes enligt artikel 5:4 i konventionen.

I fallet D.M. mot Frankrike hade D.M. på begäran av sina föräldrar tvångsintagits på ett sjukhus. Den 4 eller den 10 juni 1997 begärde han hos domstol att bli utskriven. Först den 17 september 1997 beslöt domstolen att höra en psykiatrisk expert. D.M. hade då redan den 10 september 1997 utskrivits från sjukhuset. Hans begäran befanns inte ha behandlats snabbt, varför artikel 5:4 i konventionen hade kränkts även i detta fall.

40. Koskinas mot Grekland (dom 20.6.2002)

Fråga om rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Koskinas avskedades från sin anställning hos flygbolaget Olympic Airways på grund av misstanke att han hade sexuellt ofredat två passagerare. Han väckte talan vid förstainstansdomstolen i Athen, som undanröjde avskedandebeslutet och ålade flygbolaget att återanställa honom. Denna dom upphävdes av appellationsdomstolen i Athen, som ansåg att förstainstansdomstolen enligt flygbolagets anställningsreglemente inte hade varit behörig att i sak överpröva avskedandebeslutet. Sedan Koskinas överklagat denna dom, avslog Kassationsdomstolen överklagandet under hänvisning till att de konstaterade faktiska omständigheterna utgjorde tillräcklig grund för avskedandet.

Vid Europadomstolen klagade Koskinas över att han i strid med artikel 6:1 i konventionen inte hade fått sina invändningar mot avskedandet fullständigt prövade av domstol.

Europadomstolen konstaterade att rätten till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen innebär att en domstol skall vara behörig att pröva alla de frågor rörande faktiska och rättsliga förhållanden som är relevanta för avgörandet av en tvist om civila rättigheter. I det aktuella fallet hade en sådan fullständig prövning gjorts av förstainstansdomstolen, men dess dom hade upphävts av de högre domstolarna som ansett att de faktiska omständigheter som legat till grund för avskedandet inte kunde överprövas av domstol. Till följd härav hade Koskinas inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en fullständig domstolsprövning.

41. Azinas mot Cypern (dom 20.6.2002)

Fråga om rätten till respekt för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Azinas dömdes för brott och avskedades efter ett disciplinärt förfarande från sin tjänst som statstjänsteman. Som en följd av det disciplinära straffet förlorade han enligt gällande lag också sina pensionsförmåner. Han klagade till Europadomstolen och gjorde gällande att förlusten av pensionsförmåner innebar ett brott mot hans rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till respekt för sin egendom.

Europadomstolen fann att Azinas, när han inträdde i offentlig tjänst, hade erhållit en rätt till pensionsförmåner som utgjorde egendom enligt artikel 1 i tilläggsprotokollet. Förlusten av pensionsrättigheter var ett ingrepp i hans rätt enligt denna artikel. Han hade straffats för de brott han begått, och förlusten av pensionsrättigheter innebar att han och hans familj dessutom berövades möjligheter till försörjning. Detta var en mycket hård åtgärd som enligt Europadomstolens mening rubbade balansen mellan Azinas rätt och de krav som de allmänna intressena ställde. Artikel 1 i tilläggsprotokollet hade därför kränkts.

42. Berlinski mot Polen (dom 20.6.2002)

Frågor om förbudet mot omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen) och rätten till juridiskt biträde (artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen)

I samband med att bröderna Berlinski med polisens hjälp skulle avlägsnas från en sportlokal uppstod ett handgemäng mellan dem och polismännen. Bröderna Berlinski hävdade att de misshandlats av poliserna både vid gripandet och senare under färden till en polisstation, medan polismännen uppgav att de inte använt mer våld än som varit nödvändigt för att de skulle kunna utföra sitt uppdrag. Europadomstolen fann det inte visat att polismännen handlat i strid med artikel 3 i konventionen. Den utredning om incidenten som hade företagits hade också varit grundlig och effektiv, varför det inte heller i detta hänseende förelåg något brott mot artikel 3.

Bröderna Berlinski misstänktes för att ha attackerat polismännen och försvarat deras tjänsteutövning, och detta föranledde en brottsutredning för vilken en åklagare var ansvarig. När utredningen påbörjades begärde bröderna Berlinski att få en offentlig försvarare, men de fick inte något svar på denna begäran. En försvarare utsågs för dem av domstol först ett år senare. Utredningen ledde till att de åtalades och dömdes för våldsamt motstånd och våld mot tjänsteman.

Europadomstolen konstaterade att det under den tid då bröderna Berlinski varit utan offentlig försvarare hade vidtagits en rad utredningsåtgärder. Förhör hade hållits med bröderna Berlinski och de hade underkastats läkarundersökningar. Europadomstolen fann att de under denna tid, genom att de inte fått ett juridiskt biträde, hade berövats möjligheten att försvara sig på ett tillfredsställande sätt. Artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 c) i konventionen hade därför kränkts.

43. Al-Nashif mot Bulgarien (dom 20.6.2002)

Frågor om rätten till domstolsprövning avseende lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen), rätten till respekt för familjelivet (artikel 8 i konventionen) och rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Al-Nashif, som var en statslös palestinier, kom till Bulgarien 1992 med sin hustru Hetam Saleh. Deras två barn föddes i Bulgarien och var bulgariska medborgare. Han ingick ett muslimskt äktenskap med en annan kvinna, men detta äktenskap var inte rättsligt giltigt i Bulgarien. Han fortsatte att leva tillsammans med Hetam Saleh.

År 1999 återkallades Al-Nashifs uppehållstillstånd, och beslut fattades om hans utvisning på grund av att han var en fara för statens säkerhet. Han togs i förvar i avbidan på utvisningen. Sedan utvisningen verkställdes, bosatte han sig i Syrien. Hetam Saleh och de två barnen bosatte sig i Jordanien.

Al-Nashif klagade först över att han i strid med artikel 5:4 i konventionen inte kunnat få domstol att pröva lagligheten av hans förvarstaggande i avbidan på utvisningen. Europadomstolen konstaterade att det enligt bulgarisk lag inte fanns någon rätt till domstolsprövning när som i detta fall utvisningen grundade sig på hänsyn till statens säkerhet. Dessutom hade Al-Nashif under förvarstiden varit nästan isolerad och inte fått samråda med en advokat. Även om det kunde vara motiverat att ha vissa särregler för fall som involverade statens säkerhet, var en sådan fullständig avsaknad av rättssäkerhet inte förenlig med artikel 5:4.

Al-Nashif och hans barn gjorde vidare gällande att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet hade kränkts genom hans utvisning. Europadomstolen fann att Al-Nashif hade levt med Hetam Saleh och deras två barn som en familj i Bulgarien och att hans utvisning därför innebar ett ingrepp i hans och barnens rätt

enligt artikel 8. Även om ingreppet grundade sig på bulgarisk lag, innebar bestämmelsen i artikel 8:2 om att inskränkningar i den skyddade rättigheten bara får ske med stöd i lag dessutom att lagens tillämpning skall vara förutsebar och att det skall finnas rättsskydd mot godtyckligt handlande från myndigheternas sida. I detta fall hade det inte funnits något kontradiktoriskt förfarande i vilket frågan om utvisning kunnat behandlas, och inga skäl hade lämnats för utvisningen. Det hade därför saknats rättsregler som skyddade mot godtycke, och kravet på att ingreppet skulle ha stöd i lag var inte uppfyllt.

Slutligen klagade Al-Nashif och hans barn över att de inte haft till sitt förfogande ett rättsmedel som motsvarade kraven i artikel 13 i konventionen med avseende på ingreppet i deras familjeliv. Europadomstolen framhöll att vissa begränsningar i fråga om rättsmedel kunde vara motiverade när statens säkerhet var berörd. Men det måste i ett fall som detta krävas att det fanns någon oberoende myndighet som med kännedom om skälen för utvisningen kunde pröva om denna var rimlig, och det måste också finnas något slags kontradiktoriskt förfarande i vilket det kunde prövas om det skett en rimlig avvägning av det allmänna intresset och den enskildes rättigheter. Eftersom sådana garantier saknades, hade artikel 13 inte respekterats i detta fall.

44. Colombani m.fl. mot Frankrike (dom 25.6.2002)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I tidningen *Le Monde* publicerades i november 1995 en artikel av Eric Incyan om narkotikahandel i Marocko. I artikeln återgavs innehållet i en konfidentiell rapport till Europeiska Unionen i vilken det uppgavs att Marocko utvecklats till att bli världens största exportör av hasch och den främste leverantören av hasch till den europeiska marknaden. Det ifrågasattes vidare om de marockanska myndigheterna, särskilt kretsar nära den marockanske kungen, hade en verklig vilja att begränsa narkotikahandeln. Jean-Marie Colombani var ansvarig för att artikeln införts i tidningen.

Kort därefter begärde den marockanske kungen hos den franske utrikesministern att rättsliga åtgärder skulle vidtas mot *Le Monde*. Detta ledde till åtal mot Colombani och Incyan för förolämpning av främmande statsöverhuvud. De frikändes av brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Paris men dömdes senare av appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Paris till böter och skadestånd. Deras överklagande avslogs av Kassationsdomstolen.

Vid Europadomstolen klagade Colombani, Incyan och *Le Monde* över brott mot den i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefriheten.

Europadomstolen, som framhöll pressens viktiga roll i ett demokratiskt samhälle, fann att den fällande domen utgjort ett ingrepp i yttrandefriheten samt att detta ingrepp varit grundat på fransk lag och haft det legitima syftet att skydda annans rykte och rättigheter.

När det sedan gällde frågan om ingreppet var berättigat och nödvändigt i ett demokratiskt samhälle pekade Europadomstolen på att det fanns ett allmänt intresse av information om narkotikahandling i Marocko och att artikeln byggde på uppgifter i en officiell rapport som det funnits skäl att betrakta som trovärdig. När det gällde åtal för förolämpning av främmande statsöverhuvud hade den tilltalade dessutom enligt fransk lag inte rätt att föra bevisning om att de påståenden som framförts var sanna. Lagens skydd av statsöverhuvuden var i detta hänseende oproportionerligt och dessutom otidsenligt, eftersom det hindrade kritik på grund av funktion och status, oberoende av om kritiken var välgrundad. Det var därför fråga om en inskränkning i yttrandefriheten som inte var förenlig med artikel 10 i konventionen.

45. Migon mot Polen (dom 25.6.2002)

Fråga om rätten till domstolsprövning avseende lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Migon var häktad under en längre tid och överklagade vid flera tillfällen besluten om förlängning av häktningstiden. Han klagade till Europadomstolen över att förfarandet i samband med hans överklaganden inte hade varit kontradiktoriskt eftersom åklagaren men inte han eller hans advokat hade fått närvara vid domstolsförhandlingar och det också hade funnits inskränkningar i hans rätt att ta del av akten rörande häktningen.

Europadomstolen konstaterade att domstolsförfarandet vid prövning av frågor om häktning och förlängning av häktningstiden inte hade varit kontradiktoriskt enligt polsk rätt. Den häktade och hans ombud hade inte haft rätt att närvara vid domstolarnas förhandlingar, medan åklagaren kunnat närvara, och det hade inte heller krävts att åklagarens uttalanden skulle delges den häktade eller dennes ombud. Förfarandet uppfyllde därför inte kraven i artikel 5:4 i konventionen.

Europadomstolen framhöll vidare att artikel 5:4 förutsatte att den häktade måste få tillgång till handlingarna i målet, i vart fall i den utsträckning som var nödvändig för att han skulle kunna effektivt bemöta grunderna för häktningen. I det aktuella fallet hade Migon vid sina första överklaganden inte haft tillgång till handlingarna i målet, och domstolarna hade byggt sina beslut på bevisning som var okänd för honom. Han hade därför inte kunnat effektivt motsäga de argument som anförts av åklagaren och av domstolarna själva i fråga om hans fortsatta häktning. Artikel 5:4 hade således kränkts även i detta hänseende.

46. Övriga mål

a) Hatzitakis mot Grekland (dom 11.4.2002)

Brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet på grund av försening vid bestämmandet av expropriationsersättning.

b) Ouzounis m.fl. mot Grekland (dom 18.4.2002)

Inget brott mot artikel 6:1 i konventionen eller artikel 1 i första tilläggsprotokollet på grund av underlåtenhet att verkställa en icke laga-kraftvunnen dom.

c) Ferrari, Arrivabene, Fusco, V.L. m.fl., Amato Del Re, samtliga mot Italien (domar 7.5.2002)

Brott mot artikel 6 i konventionen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet på grund av omöjlighet att få vräkningsdomar verkställda.

d) Semse Önen mot Turkiet (dom 14.5.2002)

Inte bevisat att staten låg bakom mordet på klagandens anhöriga men brott mot artikel 2 och artikel 13 i konventionen på grund av bristfällig utredning om dödsfallen.

e) Nuvoli mot Italien (dom 16.5.2002) och Delic mot Kroatien (dom 27.6.2002)

Brott mot artikel 13 i konventionen på grund av avsaknad av rättsmedel mot långsam rättskipning.

f) Peltier mot Frankrike (dom 21.5.2002)

Brott mot artikel 6:1 i konventionen på grund av att domstolsprövning vägrats person som ålagts böter för fortkörning.

g) Temur Önel m.fl., samtliga mot Turkiet (domar 23.5.2002) samt Burhan Bilgin m.fl. (domar 20.6.2002)

Brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet på grund av försening vid betalningen av expropriationsersättning i förening med avsaknad av kompensation för inflation.

h) William Faulkner mot Storbritannien (dom 4.6.2002)

Brott mot artikel 8 i konventionen på grund av att brev från en fånge till en minister inte vidarebefordrats.

i) Igdeli mot Turkiet samt Filiz och Kalkan mot Turkiet (domar 20.6.2002)

Brott mot artikel 5:3 i konventionen på grund av att en anhållen person inte utan dröjsmål inställts inför domare samt — i fallet Igdeli — brott mot artikel 5:4 i konventionen på grund av att lagligheten av frihetsberövandet i polishäkte inte kunnat överprövas av domstol.

j) Eryk Kawka mot Polen (dom 27.6.2002)

Brott mot artikel 5:3 i konventionen på grund av att en anhållen person inte ställts inför en domare.